

БИЗНЕС ПЛАН

БИС/ТК 16

АРХИВНА, БИБЛИОТЕЧНА И ИНФОРМАЦИОННА ДЕЙНОСТ

1 БИЗНЕС СРЕДА НА БИС/ТК 16

1.1 Описание на бизнес средата

Следните политически, икономически, технически, регулаторни, социални фактори описват бизнес средата на сектора, свързан с областта на БИС/ТК 16, и могат да повлияят значително на процеса на разработване и на съдържанието на стандартите:

Обществените библиотеки в България са движеща сила в образованието, културата и информацията. Те са единственият местен информационен център, предоставящ всякакъв вид информация на своите ползватели. Мисията на библиотеките е свързана с ключовите за развитието на всяко общество елементи: грамотност, информация, образование, култура и гражданско участие. Тази им функция в момента се допълва от възможностите предоставени от съвременните ИТ технологии и силното им навлизане в ежедневието на хората. Обществените библиотеки се приемат за център на местната общност за информация, знания, място за учене, култура и социална комуникация.

Книгоиздаването в България също е един изключително важен бизнес. Тенденцията от 2005 г. към постоянен ръст на книжния пазар продължава с известен спад до 2008 г. Статистиката показва, че от 2009 г. започва стабилизиране в книгоиздаването и отчитане на устойчивост във финансовите резултати, а от 2014 г., тенденцията е към постоянно увеличаване.

Основните принципи, около които се изграждат процесите на книгоиздаването и книгоразпространението, са свързани с необходимостта да се разработят политики за насърчаване на четенето, като към тях се приобщат държавните институции, останалите културни индустрии, частният бизнес и обществото като цяло; да се осигурят всички необходими условия за издаването на качествена детска, научна и художествена литература, като се осигурят нужните законови разпоредби, държавни финансови стимулатори, ниво на образованието и необходимата атмосфера за творчество; да се разработят програми за насърчаване на българската литература и нейните автори не само в страната, но и в чужбина; да се осигури достъп на читателя до книгата чрез развитие на търговията на книги и насърчаване на държавна политика за библиотеките в страната.

Архивната дейност е един от начините за запазване на културната идентичност, регламентирана със *Закон за националния архивен фонд*.

Основните направления в областта на информационната дейност са:

Техническо оперативно взаимодействие

- Представяне на списания, статии в списания и други периодични издания, преводи, дисертации и подобни документи, информация за заглавията на серии (поредици);
- Транслитерация (кирилски, арабски, еврейски, грузински, тайландски и др. писмени знаци на латиница);
- Кодове за представяне на имената на страни и техните подразделения, на наименования на езици, азбуки и др.;

- Представяне и оформяне на информация за: листове със съдържание на списания, заглавни листове на книги, заглавия на гърба на книги и други публикации и др.

Качество. Статистика и оценка на дейността

- Международна библиотечна статистика;
- Създаване на национални стандартизационни документи за библиотечна отчетност и статистика например, образци на библиотечна документация;
- Статистика за производството и разпространението на книги, вестници, списания и електронни издания;
- Качествени условия и основни статистически данни за библиотечни сгради – пространство, функция и проектиране;
- Индикатори за резултатност на библиотеките;
- Методи и процедури за оценяване на въздействието на библиотеките;
- Въпроси на статистиката и качеството на уеб архивирането.

Идентификация и описание

- Принципи и правила при библиографско позоваване и цитиране;
- Правила за съкращаване на библиографски термини в библиографското описание, правила за съкращаване на думи в заглавието и заглавия на публикации и др.;
- Международни стандартни идентификатори (ISBN, ISSN, ISRC, ISMN, ISAN, ISWC, ISTC, ISNI, ISCI, DOI);
- Инструменти за анализ на съдържанието: Ръководство за съдържанието, организацията и представянето на индекси, методи за изследване на документите, определяне на тяхното съдържание и подбор на термини за индексирание, тезауруси и взаимодействието им с други речници и др.

Изисквания за съхраняване на документи и условия за опазването им

- Изисквания за устойчивост и трайност на хартия за документи, архивна хартия, писане, отпечатване и размножаване върху хартия.
- Изисквания относно: условията за съхраняване на архивни и библиотечни материали, материалите за подвързване и методите при производството на книги, списания, периодични издания и други документи на хартия при употребата им в библиотеки и архиви, качеството на кутии, папки и други контейнери от целулозни материали за съхраняване на документи от хартия и пергамент.

Управление на архиви и архивни документи/записи

- Изисквания относно системи за управление на дигитални архивни документи/записи за: управлението на документите/записите, процесите при управлението, оценката на риска за архивни системи и документи/записи, системите за управление на документи/записи, принципите и функционалните изисквания към записи в електронни офис среди, метаданните за документи/записи и др.;
- Процеси на дигитализация: процеси на конверсия и миграция на дигитални документи/записи, ръководство за внедряване на дигитализация на документи.

1.2 Област на дейност на БИС/ТК 16

БИС/ТК 16 „Архивна, библиотечна и информационна дейност“ покрива дейността по стандартизация в областта на архивната, библиотечната и информационна дейност, включително

- стандартизиране на практики, свързани с библиотеки, информационни центрове, издателства, архиви, музеи, както и с управление на записи, индексирание, кодиране на имена и езици;

- стандартизиране на принципи, методи и приложения, свързани с терминологията на други езици, съдържанието на ресурси в контекста на многоезична комуникация и културното многообразие:

В обхвата на БИС/ТК 16 са включени 75 стандарта, разработени на национално ниво.

БИС/ТК 16 участва активно в дейността на ISO/TC 46 *Информация и документация* по разработване и приемане на стандарти. Български експерти от БИС/ТК 16 участват в работни групи към ISO/TC46 - WG 4, SC 4/WG 16, SC 8/WG 2, SC 8/WG 4, SC 8/WG 10, SC 10/WG 1 и SC 10/WG 7. БИС/ТК 16 въвежда по-голямата част от международните стандарти от областта на ISO/TC 46, за които има интерес в страната.

На европейско ниво БИС/ТК 16 действа като огледален на CEN/SS F17 - *Административни документи*.

1.2 Количествени индикатори на бизнес средата

Следните количествени индикатори описват бизнес средата с цел да се даде подходяща информация в подкрепа на дейностите на БИС/ТК 16 *Архивна, библиотечна и информационна дейност*:

Библиотечните фондове са съставени основно от книги (92 %), на второ място са периодичните издания (4,3 %), графични, картографски документи и печатни музикални документи (1,3 %), аудио - визуални документи (1,0 %). Електронните документи съставляват едва 0,2 % от библиотечните фондове, като техният среден брой е незначителен извън регионалните библиотеки. Дигитализацията на библиотечни документи е свързана предимно с опазването и популяризирането на книжовното наследство и краеведските издания и поради това се извършва предимно в големите научни и регионалните библиотеки. В страната е създадена и функционира развита библиотечна инфраструктура, чрез която се осигурява библиотечно-информационно обслужване на териториален и отраслов принцип. На регионално ниво действат 27 библиотеки в областните центрове, съгласно ПМС № 153/2000 г. Съществуват още 16 по-големи общински библиотеки. Около 2500 читалищни библиотеки допълват общата картина на обществените библиотеки в страната. От 2002 г. Националният статистически институт (НСИ) преминава към събиране на статистическа информация за библиотеките на всеки пет години. В съответствие с избраната методика от 2006 г. се набират данни само за библиотеките с фонд над 200 000 тома. Последните данни по тази методика НСИ събира през 2012 г. и обработва през 2013

БИБЛИОТЕКИ ПРЕЗ 2018 Г. ПО ВИД

Библиотеки по вид	Библиотеки - бр.	Библиотечен фонд - хил.		Читатели - хил.	Зает библиотечен фонд - хил.	
		общо	в т.ч. книги		общо	в т.ч. книги
Общо	47	34 320	18 971	239	6 676	4 978
Национална библиотека	1	8 193	1 840	13	428	128
Регионални	26	11 899	10 083	131	3 587	2 866
Читалищни и градски библиотеки	4	1 017	952	9	247	176
Към висши училища	12	6 697	4 668	77	2 268	1 747
Специални	4	6 514	1 429	9	146	60

МУЗЕИ И ОРГАНИЗИРАНИ ПРОЯВИ ПРЕЗ 2018 ГОДИНА

	2018
Музеи - бр.	174
Посещения - общо - хил.	5 084
на един музей - хил.	29
Посещения в деня за свободен вход - хил.	1 025
Посещения от чужденци - хил.	1 260
Изнесени беседи - бр.	52 468
в т.ч. на чужди езици - бр.	11 396
Уредени временни изложби - бр.	
собствени	1 210
съвместни	1 012
Концерти - бр.	653
Обсъждания на книги - бр.	477
Видео прожекции - бр.	11 603
Конкурси - бр.	163

В страната има изградена добре функционираща и широко разгърната читалищна мрежа. По официални данни на НСИ към края на 2017 г. броят на читалищата в страната е 3321. В рамките на читалищата съществува най-голямата мрежа от обществени библиотеки. Има изградени и добре действащи музейни колекции.

Книгоиздаването и книгоразпространението е задължителната инфраструктура, без която произведенията на българските и чуждите автори няма да могат да стигнат до читателите и програмите за насърчаване на четенето няма да имат смисъл. По статистически данни на НСИ през 2018 г. са издадени **8 650 заглавия книги** в тираж 9007,8 броя и 1192 броя брошури в тираж 2254, издадени 239 заглавия на вестници в годишен тираж 216037.

ИЗДАДЕНИ КНИГИ И БРОШУРИ ПРЕЗ 2018 ГОДИНА

Година	Книги			Брошури			Книги и брошури на лице от населението - бр.
	Брой	Тираж	Среден тираж на една книга	Брой	Тираж	Среден тираж на една брошура	
2018	8 650	9 007.8	1.0	1 192	2 254.0	1.9	1.6

ИЗДАДЕНИ ВЕСТНИЦИ ПРЕЗ 2018 ГОДИНА

	2018
Вестници	
Заглавия - бр.	239
Издания - бр.	21 205
Годишен тираж - хил.	216 037
Еднократен тираж - хил.	2 047
Вестници на лице от населението - бр.	30.8

Централният държавен архив е дирекция в Държавна агенция „Архиви“. Осъществява издирване, комплектуване, регистриране, обработване, отчитане, съхраняване, опазване и предоставяне за използване и публикуване на документи на централните структури на държавните органи и на други държавни институции и обществени организации, както и на документалното наследство на значими личности от национално значение и документи за историята на България, съхранявани в чуждестранни архиви и други институции. Фондовата

наличност на архива към **01.01.2016** г. възлиза на **19 810,24** линейни метра, **4075** архивни фонда с общ брой **1 873 953** архивни единици.

2 ПОЛЗИ, ОЧАКВАНИ ОТ ДЕЙНОСТТА НА БИС/ТК 16

Поддържане на националния фонд от стандарти

Една от основните задачи на БИС/ТК 16 е разработване и поддържане на актуалността на националните стандарти.

Подкрепа на националното законодателство

Подкрепата на националното законодателство се изразява най-вече чрез въвеждане европейски и международни стандарти като БДС стандарти с превод на български език, в областта на **архивната, библиотечната и информационната дейност**

Използване на стандарти в областта на архивната, библиотечната и информационната дейност

Стандартите от областта на БИС/ТК 16 улесняват на достъпа до информация и подпомагане на развитието на подходящи автоматизирани инструменти, компютърни системи и услуги за ползване на информацията, съхранявана от библиотеки, архиви, музеи и предприятия. Тези стандарти определят правила за идентифициране, индексирание, класифициране, достъп, подбор, ползване, обмен, опазване и т.н. на информация върху книжни и дигитални носители. Стандартизацията в областта на информацията и документацията засяга дейността и развитието на разнообразни културни институции и общности и свързаните с тях производства.

Необходимостта от хармонизиране на стандартите в областта на информацията има глобален характер. Широкото прилагане на интернет налага интерес към оперативно съвместими стандарти и информационни системи. Информацията прехвърля националните граници и прави наложително съобразяването на националните стандарти с международните.

Дигиталната информация търпи промени с бързото развитие на технологиите. Тя все по-често се създава и съхранява в мрежова среда и се ползва дистанционно в разнообразни формати и носители. Едновременно с това се налага традиционната информация на хартиени носители да бъде запазвана и архивирана.

3 УЧАСТИЕ В ДЕЙНОСТТА НА БИС/ТК 16

Всички юридически лица, заинтересовани от областта на архивната, библиотечната и информационната дейност, имат право да номинират упълномощени представители и експерти, които да участват пряко в дейността по стандартизация на БИС/ТК 16.

От създаването на комитета през 1991 г. в дейността на БИС/ТК 16 до настоящия момент участват представители на различни групи. Към момента в ТК 16 членуват висши училища, министерства, браншови организации, библиотеки и др.

Потенциални заинтересовани от стандартизацията в областта на културно-историческото наследство в България са:

- ⇒ Министерство и административни структури;
- ⇒ Научни институти;
- ⇒ Висши училища;
- ⇒ Библиотеки, архиви и музеи;
- ⇒ Браншови асоциации и съюзи;
- ⇒ Потребители и др.

4 ЦЕЛИ НА БИС/ТК И СТРАТЕГИИ ЗА ТЯХНОТО ПОСТИГАНЕ

4.1 Определяне на целите на БИС/ТК 16

При създаването на БИС/ТК16 неговата цел е да организира участието при разработване на стандарти, свързани с пренасяне и разпространяване на информацията съхранявана в библиотеки, архивни институции, информационни центрове и музеи. Днес тези стандарти (напр., за управление на документи/записи, кодове за представяне на имената на държави и др.) обхващат и дейностите на различни организации, компании, производствени и търговски предприятия, отчитайки потребностите от стандарти в сектора.

За да се насърчи използването на стандартите в архивната, библиотечната и информационната дейност, БИС/ТК 16 поставя следните цели:

- Актуализиране на фонда от чисто националните стандарти чрез периодичен преглед на действащите стандарти и разработване на стандарти, свързани с нови технологии.
- Въвеждане с превод на български език на приоритетни европейски и международни стандарти – *терминологични стандарти, стандарти за управление на документи/записи, за управление на колекции в архиви и библиотеки, за международни стандартни идентификатори, за статистика в библиотеките и музеите, за процесите при консервация и реставрация на документи и др.*

4.2 Идентифициране на стратегиите за постигане целите на БИС/ТК 16

- Популяризиране на стандартите и приложението им в практиката чрез провеждане на срещи/разговори за представяне на дейността на БИС/ТК 16;
- Привличане на потенциални заинтересовани за участие в дейността на БИС/ТК 16;
- Установяване на контакти с министерства, агенции и др. с оглед осигуряване на финансиране на стандарти, свързани с националното законодателство.
- Планиране на финансови средства и експертни ресурси за въвеждане на международни и европейски стандарти с превод на български език като приоритетни в следните области:
 - Организация и управление на фондовете в библиотеки, архиви и музеи;
 - Дигитализация на документи и артефакти в библиотеки, архиви и музеи;
 - Обмен на метаданни за обекти от библиотеки, архиви и музеи;
 - Организационни и практически изисквания при прилагане на технологии за реставрация и консервация на обекти в библиотеки, архиви и музеи;
 - Изисквания за участие в международни системи за обмен на информация, международни стандартни идентификатори и др.
- Организиране на процеса за ефективно участие на експертите от БИС/ТК 16 при разработването и съгласуването на европейските стандарти и стандартизационни документи в областта дейност на БИС/ТК 16;
- Активизиране на участието при разработването на стандарти в работните групи към ISO/TC 46, в които има номинирани експерти от БИС/ТК 16;
- Осъществяване на сътрудничество с други технически комитети: БИС/ТК 34 *Управление на качеството и оценяване на съответствието*; БИС/ТК 57 *Информационни и комуникационни технологии*; БИС/ТК 80 *Електронен обмен на данни и администрацията, търговията и услугите* и БИС/ТК 94 *Опазване на културното наследство*.

4.3 Аспекти на околната среда

Работната програма на БИС/ТК 16 е различна с това, че не е специфична за определен продукт или система, но предоставя инструменти, които да помогнат процесите по опазване на фондовете в библиотеките и архивите за бъдещите поколения.

Например, въздействието на различни фактори на околната среда оказва пряко въздействие върху книгите и различните носители на информация и затова поддържането на контролирани условия в библиотеки и архиви, както и разработването на конкретни стандарти с изисквания и параметри за тази дейност е изключително важно.

Необходимостта от идентифициране на параметрите на околната среда и оценка на взаимодействието са също важни съображения, които трябва да се вземат предвид не само за фондовете и хранилищата в библиотеките, архивите и музеите, но и при временни изложби и транспортиране на обектите на съхранение и др.

Безопасността е друг елемент, който е от значение, тъй като неправилна оценка на трайността на един продукт може да доведе до гниене на някои от компонентите, което от своя страна може да доведе до разрушаване на неговата структура.

Примерите за екологични аспекти, които трябва да бъдат разгледани и сведени до минимум, включват:

- Въздуха в помещенията, читалните и хранилищата;
- Вредителите
- Наличието на физични и химични агенти, които разрушават носителите на информация и др.

В отговор на необходимостта за съхраняване на фондовете на библиотеките, архивите и музеите, БИС/ТК 16 отбелязва, че трябва да се разработят конкретни критерии за тяхното опазване.

5 ФАКТОРИ, ВЛИЯЕЩИ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА РАБОТНАТА ПРОГРАМА НА БИС/ТК 16

Проблемът с намирането на финансиране и планирането на бюджети за финансиране на различните дейности е един от основните рискове за развитието на стандартизационна дейност в областта на архивната, библиотечната и информационната дейност. Не са достатъчни финансовите средства за осъществяване на политика по въвеждане на планираните за въвеждане с превод на български език от областта ISO/TC 46 приоритетни стандарти.

Забелязва се и динамика при участието на организациите в дейността на БИС/ТК 16. Разширява се участието в дейността на БИС/ТК 16 с нови организации. Понякога поради различни фактори организациите, които са членове на БИС/ТК 16, се налага да номинират нови експерти.

Ограниченията във финансирането на културните институти, които са основните ползватели на стандартите в тематичната област на БИС/ТК 16, принуждава някои от тях да се въздържат от участие в техническия комитет. Органите и административните структури на държавното управление не включват стандартизацията като елемент на провежданите от тях политики за развитие на сектора на културата. Това се отразява върху въвеждането на все повече стандарти с превод на български език и запознаването с тях на по-голям брой специалисти.

Друг важен фактор, изискващ внимание, е свързан с все по-високите изисквания за подготовка на експертите за участие в работата по стандартизация. Поддържането на стандартите в актуално състояние и работата на европейско и международно ниво изисква непрекъснати усилия за повишаването и поддържането на квалификацията на експертите в областта на стандартизацията, за да може тяхната дейност да бъде ефективна, както за институциите, така и за защита на националните интереси.